

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Collegium Universi Juris Canonici

Engel, Ludwig
Salisburgi, 1693

12. De Homicidio volunt. & casuali.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61596](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61596)

gestis. Utrum autem eo tempore, quo famulus aegrotat, debeatur ipsi merces, tradidi in lib. III. in tit. de locato. q. 5. ubi affirmativè respondi per l. qui operas. 38. ff. locati. sed ne ista obligatio in iminentium & plures annos exerceat, puto eatenus limitandam, ut procedat quoad illum annum tantummodo, quem famulus servire saltem inceperit, arg. l. post duos. 15. §. 1. C. De Advocatis diversor. judicior. Deinde dominus, qui fecit majores expensas in famulum aegrotu, poterit eas deducere juxta dicta.

TITULUS XII.

De Homicidio voluntario vel casuali.

SUMMARIUM.

1. Homicidium aliud voluntarium, aliud casuale, aliud necessarium: & voluntarium aliud directè, aliud indirectè tale.

Homicidium esse hominis occisionem, vulgò notum est. Ejus species Compilator in hac rubr. duas tantum posuit, scil. quòd aliud sit homicidium voluntarium, aliud casuale; sed interpretes communiter tertiam speciem addunt, nimirum homicidium necessarium, quòd vel ex causa justitiæ, vel defensionis committitur. Sed & ista species non incongruè ad homicidium voluntarium referri potest, si homicidium distinguamus in licitum & illicitum.

Cæterum homicidium voluntarium aliud est directè & plènè voluntarium, quod ex proposito & intentione, opere, consilio, vel auxilio committitur. Aliud indirectè voluntarium, seu ut DD. loquuntur, volitum in causa, quando quis agit talem actum, ex quo facile prævidere potest homicidiu fecuturum, quamvis directè homicidium non intendat, ut si foeminam prægnantem percutiat, quæ deinde fetus animati abortum fa-

cit; si explodat sclopetum in loco, ubi plènter homines transeunt, &c.

Homicidium casuale est, quòd nec directè nec indirectè est volitum; sine quòd in dolo, nec culpa commissum est, sed mere casu accidit. Quando autem & qualiter puniatur homicidium indirectè voluntarium, vel si culpa calum præcesserit, dicemus infra, ubi de pœnis homicidii.

§. I.

In quibus casibus licitum sit homicidium.

2. Maleficus rectè jure Divino & humano non occiditur, servato tamen Juris ordine.
3. Jure vite & necis nec Dominus in servum nisi expressè permittitur.
4. An bannitum licet occidere?
5. Conditiones certæ requiruntur, ut hoc liceat.
6. Licentia occidendi præscriptum est & non nisi in gravi causa à magistratu concedenda, nec in sententiâ affirmatiâ facile est præsumenda.
7. Permissio Juris Civilis de occisione facinorosi deprehensæ, vel adultæ non præcedit nisi per Consensum, nec in conscientiâ.
8. Quomodo excusentur ab injuria Leges Civiles præfatae?
9. Occidens seipsum ex vitio peccat, & tamen in ipso externo merito puniatur.
10. Mutilatio membri proprii licita est ad conservandam vitam, non autem castitatis.
11. Bonum est corpus castigare & affligere mortali, sed sine notabili vite periculo.
12. Ex speciali Dei inspiratione aliquando in ipsa occasione permittitur.
13. Indirectè sui occisio vel occisio permissa esse potest.
14. Occisio alterius ad defensionem suæ vite est licita, cum moderamine tamen inculpate pœnitæ.
15. Milites, Nobiles & honestæ personæ non tenent fugere si invadantur: & quid de Clericis?
16. Invasus non tenetur expectare primum ictum aggressoris se legitime defendat.
17. Qualis pœnitæ armorum inter invasorem & ipsum requiratur?
18. Non tantum licet, sed etiam obligat charitas aliquando justitiæ est proxiimo ad injuriam puniendam.
19. Filii ex naturali pietate tenentur subvertit pœnitentibus: & quid de servis?

20. Quid interfit ea quæ ad defendendum proxi-
mum ex iustitia, an charitate tenentur?

21. Pro defensione mixta rerum & persone licet occi-
dere aggressorem.

22. Insuper defensionem solarum rerum seu fortunarum,
an occidere liceat?

Quæritur I. an & quatenus authorita-
te publicâ Magistratûs, superioritatis,
vel domini licitum sit subditos aut
servos occidere.

¶ Licitum est ex causa legibus compro-
bata & authoritate publicâ maleficis, ho-
minibus, prius legitime convictis, mor-
tem inferre, ita enim non tantum ex profa-
nis, sed etiam SS. Legibus & litteris proba-
tur, ut *Exodi. 21. & 22.* præsertim ibi *vers.*
18. maleficos non patieris vivere. Ubi
etiam plura supplicia pro variis maleficis
enumerantur, & *ad Rom. 13. v. 4.* ibi: ju-
dex non sine causa gladium portat. *Dei*
enim minister est, vindex in iram ei, qui
malum agit. Nam cum hominum socie-
tas corpus quoddam sit, planè, sicut in hu-
mano corpore necessarium est, putrida mem-
bra rescindere, ne reliqua inficiantur. At
verò si non servato juris ordine Domini ty-
rannidem in subditos exercent, sine dubio
graviter peccant, & propterea jurisdictioni-
bus suis per superiorem privandi sunt, sicut
tradit *Mulling. Cent. 5. observ. 8.*

Licet etiam olim domini habuerint jus vi-
tæ & necis in servos, postea tamen id eis am-
plius concessum non est, juxta *l. 1. §. 1. ff. de*
his, qui sui vel. alieni juris sunt. & hodie
illa antiqua servitas inter Christianos in de-
fectum abiit: unde hodie dominis in
subditos non dominium propriè dictum, ser-
vum ita loquar, patrimoniale, sed jurisdic-
tionem tantum competit.

Quæritur II. An bannitum, cujus occi-
dendi potestas cuilibet à Magistratu publicè
concessa est, etiam in conscientia occidere
liceat?

¶ Affirmativam sententiam esse valde

communem, cum enim Magistratus habeat
potestatem occidendi malefactorem, ean-
dem aliis rectè demandare potest, quando
propter fugam rei per ordinarios Ministros
exequendi occasio non est, lex autem supe-
rioris & mandatum justum in foro externo,
etiam in foro interno justum censetur, dum-
modo adsint sequentes conditiones.

Primo ut talis occisio fiat ex zelo iustitiæ,
non ex privata vindicta. *Secundo* ne fiat
pendente appellatione, id est, eo tempore,
quo reus appellationem à tali sententia ban-
ni, seu proscriptionis interpositam coram
superiorem prosequitur. *Tertio*, ne extra
territorium proscribentis, arg. *l. ult. ff. de*
Jurisdic. omni. judic. & c. 2. de Constit.
in 6. *Quarto*, ut proscrip-
tus non sit pater, filius, frater, vel conjunx,
cui jure debentur alimenta, quem consequenter
occidere natura abhorret, naturalia autem jura
per civilia immutari non possunt, §. *sed na-*
turalia. 11. Instit. de Jure natur. gent.
& civ.

Verum ut ut sententia hæc communis sit,
nihilominus *Mol. de Just. & jur. tract.*
3. disp. 7. benè monet, quòd rarè & non ni-
si ob gravem causam liceat Magistratui dare
publicam potestatem cuilibet occidendi re-
um; tum ob alia incommoda; tum quòd
tales rei sacramentis destituti, in corpore &
anima pereant, utique Christianæ pietati
repugnat. Ita ex eadem ratione dicta sen-
tentia affirmativa videtur mihi rarè in con-
scientia practicabilis, excepto eo casu, quò
ex vita malefactoris proscrip-
ti quotidianum periculum Reipublicæ immineret:
tunc enim publica Reipublicæ salus ab occisione ta-
lis hominis, sicut cujuscunque hostis ex-
cusaret.

Quæritur III. an sicut de Jure civili pa-
tri permittitur adulterum, vel filiam in adul-
terio deprehensam occidere. *l. patri. 20. c. 1.*

¶ *fff fff 2 seq.*

seq. ff. ad L. Inl. de Adulter. & cuilibet marito occidere adulterum, si persona vilis sit, deprehensum cum uxore (non tamen ipsam uxorem) L. Gracchus. 4. & ibi DD. C. ad L. Jul. de Adulter. ita id ipsum de Jure Canonico vel in foro interno licitum sit?

R. Negative, nam quod attinet ad jus Canonicum, hoc jure propter mansuetudinem ecclesiasticam non infertur alicui poena sanguinis, & multò minus à privatis inferri permittitur, prout textus est ad propositum notabilis, in c. inter hæc 6. causa. 33. q. 2. Circa conscientiam ratio defumitur ex priori questione, quòd contra Christianam pietatem foret aliquem in corpore & anima perdere. Unde plerique DD. censent, dictas LL. Civiles non esse justas, si talem occasionem permittant positive: quòd nimis durum sit, inauditum & indefensum nec spiritualibus mediis munitum, à privatis occidi, & inde fieret, ut multoties ex sola suspitione homicidia contingerent. Secus si tantum permittant negative, id est, non approbando factum, sed condonando poenam propter nimium dolorem, prout in simili de jure Canonico non incurrit excommunicationem, qui in Clericum deprehensum cum matre, filia, uxore, vel sorore violentas manus injicit. c. 3. de Sent. excommunicat.

9. *Queritur* IV. An liceat se ipsum occidere vel mutilare?

R. Deum quidem omnia alia animantia subjecisse potestati hominis. Ps. 8. vitæ tamen & mortis humanæ potestatem sibi reservasse juxta illud Sap. 16. v. 13. *Tues Domine, qui vitæ & mortis habes potestatem*, & J. C. in l. liber homo. 13. ff. Ad l. Aquil. inquit, neminem esse membrorum suorum dominum; quare qui seipsum occidit, vel mutilat, ordinariè non tantum grave peccatum contra charitatem sui committit, sed etiam injuriam Deo infert, tan-

quam usurpans potestatem Deo vel subdito ejus Magistratui competentem, propterea etiam in foro externo rectè puniatur, ut inferius dicemus. Dico autem, ordinariè: nam excipiuntur aliqui casus. U-

I. Vitandi majoris mali causa licet se mutilare, vel mutilationem procurare, nimirum ex mutilatione alicujus membrum possit liberari ex periculo vitæ, quod variis morbis contingere potest. Ratio est, nam licet homo non sit Dominus membrorum suorum, est tamen cultus & creator, ergo à Deo omnia illi concessa intelliguntur, quæ ad custodiendum permittuntur, atque rectè custodit, si ad conservandam totius aliquam partem amputet, cum non sit melius partem, quam totum perire.

II. Ut caro spiritui subiciatur, aqua virtutis & meritorum censetur, carnem moderate affligere, juxta illud Apostoli 1. ad Corinth. 9. v. 27. *castigo corpus meum, ut in servitutem redeat* &c. cum modo illud fiat cum notabili vitæ vel membrorum periculo, quod peccaminosum potius, quam meritorium censetur. Unde ob tantam castitatem (quod olim quidam hæretici falso existimârunt) minime licitum est, seipsum castrare, aut castrationem procurare, cum hoc non sit necessarium medium ad conservandam Castitatem, sed per orationes, Jejunia, aliaque pia opera conservari possit. c. 4. & 5. dist. 55. neque ille textus Evangelij Matth. 19. v. 12. *sunt Eunuchi, qui se ipsos castraverunt propter regnum celorum*, est intelligendus literaliter de castratione corporis, sed spiritualiter de voluntaria abstinentia corporis.

III. Excipitur, si ex speciali jussu, vel instinctu Dei causam suæ mortis aliquis probeat, quâ ratione SS. Patres excelsam quandam sacras virgines, quæ timore voluntatis Castitatis in persecutionibus se in flammis pro-

capitavit. Item Samsonem, qui *Judic. 16.* concussis columnis domus se unacum Philistinis oppressit. *cap. si non licet. 9. causa 23. quest. 3.*

IV. Excipiuntur, qui non directe ex proposito male voluntatis in suam mortem cooperantur, sed mortem ab alijs sibi injulte illatam permittunt, se non defendendo: pro ut SS. Martyres, item qui evitandi alicujus magni damni causa se in periculum mortis conjiciunt, veluti si effugiendo incendium aliquis ex alto desiliat &c. de quibus plura videri poterunt apud Lesi. *de Just. & Jure. lib. 2. c. 9.*

Quæritur V. an & qualiter ob defensionem proprii corporis liceat alterum occidere?

R. Cum defensio sui jure divino, naturali, & humano permisa sit, atque vim vi repellere omnia jura, omnesque leges permittant, *cap. 3. de Sent. excommunicat.* ideo quod quisque ob tutelam sui corporis fecerit, alterum vulnerando, vel occidendo; tamen in alterius damnum fecerit, jure fecisse censetur. *L. 3. ff. de Just. & Jure.* ita tamen, si ut solemus loqui, *moderamen inculpate viæ* non exceperit.

Consistit verò hoc *moderamen* in eo, quòd in valis arbitrio boni viri, consideratis loci, temporis, personarum circumstantijs, in valiori modo faciliore parcere non potuisset. Unde ulterius

Notandum I. Quòd homo nobilis, miles, aut alius etiam honestioris conditionis non teneatur fugere, si ab alio imperatur: quia hoc ei ignominiosum reputatur, & cum alter non habeat jus, eum de via depellendi, recte in ea persistere potest, & vim vi repellere, quæ est communis sententia DD. cum Panorm. in *cap. olim. 12. de Restitut. spoliat. num. 17.* & satis colligitur ex *Constitutio-*

nibus penalis Caroli V. a. 14c. Excipiunt tamen aliqui personas vilis conditionis, item Ecclesiasticas, quibus potius occisio, quam fuga ignominiosa censetur, quæ sententia saltem in foro interno tutior est. Panorm. in *c. suscepimus. 10. hoc tit. n. 4.*

Notandum II. Quòd non teneatur in valis expectare primum ictum, si ex indicijs præcedentibus satis certus sit de percussione alterius, sicut expressè habetur in *Constitutionibus penalis cit. loco.* melius enim est intacta jura servare, quam post vulneratam causam remedium quarere, ut in simili dicitur in *l. ult. Cod. In quibus causis restitutio in integr. necessaria non est.*

Notandum III. Quamvis DD. communiter velint, requiri ad *moderamen*, ut fiat conflictus paribus armis, nec in valorem inermem armis percuti posse, id tamen rectè explicat Nav. in *Manual. c. 15. sub n. 3.* ut procedat, si inter in valorem & in valium sit paritas in fortitudine, & conditione status. Quare damnandus non est, qui contra validum latronem cum fuste venientem selopetum explodit; vel nobilis, qui contra plebeum non pugno sed gladio se defendit, dummodò à maiori violentia, quam ad sui defensionem necessaria sit, abstineat.

Quæritur VI. an etiam ad defensionem proximi liceat ejus in valorem occidere?

R. Cum mandatum divinum sit, proximum diligere, sicut seipsum, ideo non tantum licet, sed etiam quilibet Christianus obligatur, si commode possit, proximum ab interitu liberare: *scriptum enim est*, inquit Pontifex in *c. sicut dignum. 6. s. illi etiam. h. i. qui potuit hominem liberare à morte, & non liberavit, eum occidit &c.* Est autem hæc obligatio aliquando ex charitate tantum, quæ tenetur proximo; aliquando insuper ex justitia, & quidem rigorosè cum

proprio etiam periculo: veluti si alicui ex officio incumbat alios ab injuriis & damnis defendere, ut Principibus vel Magistratibus respectu subditorum; vel ex pacto & obligatione, ut Vassallis respectu dominorum, à quibus feuda acceperunt. *c. 1. §. item qui Dominum. qua fuit prima causa benefic.*

19 *amici militibus respectu eorum, pro quibus militant, & Ducum suorum. l. 3. §. ult. & l. 6. §. 3. 8. ff. de Re militari.* filij quoque ex naturali pietate & gratitudine tenentur subvenire parentibus: quòd nisi faciant, hæreditatis eorum redduntur incapaces, *Nov. 115. c. 3. §. 13.* famulos verò nisi tacite vel expresse ad hoc conducantur, teneri solum ex charitate, ut Dominum in quocunque periculo defendant, non verò ex Justitia commutativa, docet Mol. *de Just. & jure. tract. 3. diff. 33. n. 9.*

20 Interest autem, an quis teneatur ex charitate vel justitia; nam ex charitate non tenetur aliquis cum magno sui periculo, secus ex justitia. Item ex Justitia oritur obligatio restituendi damnum, si non fiat, quod ex Justitia debetur; ex charitate verò oritur quidem peccatum, & quandoque poena, si actus charitatis intermittatur, non verò restituendi obligatio.

Quæritur VII. an non tantum pro defensione corporis, sed etiam rerum & bonorum liceat raptorem sive aggressorem occidere?

21 *R.* Si defensio sit mixta rei & personæ, id est, si consideratis circumstantiis loci, temporis & personarum periculum sit, ne raptor non tantum in bona, sed etiam personam aliquid moliri ausus sit, saltem si ei præstita fuerit resistencia, affirmativa satis inter DD. recepta est, per text. in *c. 2. hoc tit.* Unde de Jure Civili furem nocturnum impunè occidere licet, si absque periculo capi, aut expelli nequeat: quia cum nox reddat ho-

mines temerarios, dignosci facile potest, an ad furandum vel occidendum accurrat, aut quale facinus tentaturus sit. Dicitur autem furem tunc occidere licet, si tentum defendat. *c. 3. h. t. l. 4. §. 1. ff. Ad l. de furem. 9. ff. Ad l. Cornel. de Sicut.*

Tota autem difficultas est, an idem dicendum, si nullum personæ periculum imineat? an si v. g. fur cum meo capite in vicina jam aufugiat, quem adhuc rem vel obsequio insequi possum, hoc mihi licet? Negativam sententiam de Jure Canonico nemè amplectitur Felinus in *c. 2. de homicidio. c. 31* fundamentum est in *cod. de homicidio. l. 1. §. 1.* in illis verbis: *excommunicatus, inquit Pontifex, potius potest occidere, relinqueret pallium, & remaneret jacluram, quam pro conservandis rebus & transmissis rebus iam occideret alios ex arde ferere &c.* & hæc opinio non est in conscientia.

Interim si res essent valde magnæ utilitatis, & earum ablatio magnum damnum inferret, & fortassis pauperatem causaret, ne aliter sive per Judicem, sive quodcumque facilius medium res recuperari possent, non audeam damnare eum, qui contrarium sententiam sequeretur, quam docet Sylvester in verbo *Bellum. §. 2. q. 2. & L. de hoc. & jure lib. 2. c. 9. dub. 11.* Ratio est, quia res sint ad vitam necessaræ, ergo licet defendere vitam, ita etiam res. Item ut consuetudo omnium Rerumpublicarum declarat, pro recuperatione solarum non liceat inter Principes suscipere bellum, vis in tali bello nonnunquam aliquos hominum pereant. Daretur quoque

furibus incognitis, ut tantò audacius delinquerent, si sine metu possent res aliorum auferre. Et confirmatur ex *c. dilecto. 6. de sentent. excommunic. in 6.* ubi Pontifex videtur supponere pro defensione rerum licere uti gladio temporalis. Item ex *l. t. C. unde vi.* ubi rectè possidenti datur potestas, quam possessionem vi defendere contra alium vim inferentem.

Ad contraria responderi potest, & quidem ad *c. 2. h. t.* illa verba: *te tuaque liberando*, aliquando posse accipi disjunctivè, ut sensus sit: *te, vel tua, &c.* Ad textum verò in *c. suscepimus.* non incongruè dicitur, eum procedere, si res ablata fuerint vires, exigui momenti & damni, ut quia amittens alias opulentus est, vel si cognita perna raptoris potuerint per Judicem, licet fortassis non ita facile, recuperari.

§. II.

De Poenis Homicidii, & Obligatione compensandi damnnum datum per Homicidium aut vulnera.

SUMMARIUM.

23. Que pena homicidij de Jure Canonico, maxime in Clericis.
24. Que pena de Jure Civili.
25. In Homicidio indirectè voluntario infligitur pena arbitraria.
26. In delicto lata culpa non acquiritur dolo, ut in contractibus.
27. Non presumitur dolo, si quis occiderit aliquem ante ad mortem non usitatis.
28. An & quomodo ebrio imputetur Homicidium in ebrietate commissum: distinguuntur varii casus.
29. Ebrietas, que non totaliter usi ratione privat, excusare tamen potest à pena ordinaria.
30. Quid si plures ad aliquem occidendum interveniant?
31. Quid iuris, si vulneratum non statim, sed ex intervallo mortuus sit?
32. Et, qui occidit se defendendo, non servato moderamine, imponitur pena extraordinaria.
33. Occidens seipsum Jure Canonico privatur sepultura Ecclesiastica.

34. De Jure Civili ejus bona confiscantur: & quando hoc procedat?
35. Vulnerans seipsum quomodo puniatur?
36. Non obstante pena criminali homicide, seu vulnerantis debet satisfacere damnificato.
37. Imposse in Medicos, & lucrum cessans quoque restitui debet.
38. Non solum vulnerata, sed etiam aliis, qui inde damnium sentiunt, fieri debet restitutio: & quid de creditoribus?
39. Si ultimo supplicio reus afficiatur, an nihilominus fieri debeat satisfactio?
40. An pro vulneribus vel cicatrice debeat fieri satisfactio & n. 42.
41. In foro penitentiali homicide rectè imponuntur pia opera pro anima defuncti.
42. Occidens non servato moderamine tutela quatenus teneatur ad satisfactionem, & quid de duellante provocato.

Sicut ad principium hujus Tituli diximus, aliud homicidium esse *directè* voluntarium, aliud *indirectè*, sive quod idem, aliud ex dolo & proposito, aliud ex culpa commissum, ideo pro qualitate facti alia & alia poena statuenda est.

Quæritur ergò I. Quanam sit poena homicidii directè voluntarii?

19. De Jure Canon. Laicum excommunicari per sententiam judicis ecclesiastici, sicut notavit Panor. in *c. 1. h. tit. n. 2.* Clericum verò deponi: & si depositus incorrigibilis fuerit, excommunicari, & si nec sic resipuerit, anathematizari. (i. e. solenniter excommunicari: nimirum circumstantibus Episcopum Presbyteris candelas tenentibus, quas deinde in terram projiciant, ac pedibus conculcent, juxta modum præscriptum in Rituali, & in *c. debent. 106. causa. 11. q. 3.*) Et demum crescente contumaciâ degradari & judicio tradi sæculari, secundum leges puniendum. *c. cum non ab homine. 10. de Judicis.* Solèr autem nunquam pro qualitate facti poena exasperari, ut Clericus homicida ad diuturnos, in d aliquando perpetuos carceres condemnetur.

tur. Praterea in Concilio Trid. *sess. 14. de Reform. c. 7.* statuitur, ut homicida voluntarius, quamvis occultus, nec in iudicio convictus nullo tempore ordinum vel beneficiorum ecclesiasticorum capax sit. Voluntamen DD. communiter apud Jul. Clarum. *§. homicidium. n. 21.* Clericum homicidam esse quidem inhabilem ad beneficia postea obtinenda, non vero ipso iure privatum beneficium prius obtentis, sed privandum per sententiam. Qualiter autem univrsim tam Laici, quam Clerici ex homicidio, vel mutilatione contrahant irregularitatem, sive inhabilitatem ad ordines & beneficia in *§. seq. dicemus.*

24 De iure civili *voluntarium* homicidium, siquidem ex ira & vindicta commissum sit, capitis amputatione punitur, si vero per insidias aut latrocinium, rota & crurifragium adhibetur. *l. 3. §. penult. ff. Ad l. Cornel. de sicar. junct. a Constitutione penali. Caroli V. a. 35.* Licet vero, in *d. §. penult.* ab hac poena excipiantur nobiles, & altioris conditionis homines, iisque poena deportationis & publicationis bonorum statuatur: tellatur tamen Mol. *Tr. 3. disp. 21.* multarum regionum usu & Nobiles ob homicidium *voluntarium*, pro qualitate facti capite puniri.

Quaeritur II. Qualiter puniatur homicidium indirecte voluntarium, sive culpa tantum commissum? v. g. si quis lapidem in plateam dejiciat, nec proclamaverit, vel bombardam in loco insolito exploserit, & ita aliquem ex transeuntibus occiderit.

25 *¶.* In similibus casibus, poenam utroque Jure esse extraordinariam, & pro qualitate culpa, ac juxta consuetudinem loci pro arbitrio iudicis infligi, ita ut aliquando relegatio, aliquando poena pecuniaria aut carceris

26 imponatur. Estque hic advertendum, quod licet in contractibus lata culpa dolo aequipa-

retur. *l. quod Nerv. 32. ff. Depositi. Dicitur tamen in delictis, in quibus ad poenam ordinariam intelligendam non sufficit lata culpa, sed propositum, & directa voluntas occidendi requiritur; ut habetur in *l. 7. ff. de L. Cornel. de sicar.* adde *Constitutionem Carolinam. a. 150.* Unde ulterris non solo, sed culpa, & abique animo occidendi homicidium praesumitur (nisi aliunde animo occidendi appareat) si quis armis occidendum ordinare non ultatis in alterum mortem causarit, veluti si alter alterum pugno, lapide, baculo, cantharo, calce, vel pede in rixa percusserit, ac exanimis occisa sit, prout pluribus declarat *Franciscus Oper. criminali. par. 5. Hon. consuet. n. 27. c. seqq.**

Quaeritur III. Quid dicendum de eo qui in ebrietate aliquem occidit?

¶. Et dico I. si ebrietas sit tanta, ut sensu rationis privet, non imputatur homicidium ebrio, quia deliberationem & propositum habere non potuit, sed magis atrocitati & furioso similis est, quorum delicta puniuntur. *Clement. un. h. i.* idque probabiliter etiam ad eum casum extenditur, si quis voluntarie, sed sine intentione homicidii se inebriasset, deliquisset enim eum de inebriando quidem, non autem occidendo. *arg. c. inebriaverunt. 6. & c. sine. 2. causa. 15. q. 1.* Nec obstat vulgare dictum *causa est causa causati* &c. quia hoc intelligendum de causa directa, ex qua prosolet sequi malus effectus, sive homicidium, qualis non semper est ebrietas.

Dico II. Si quis propterea se inebriaverit, ut ad facinus audacior reddatur, iam concepto prius occidendi proposito, talis quoque nullam excusationem habet, sed pro homicida voluntarius censetur. Similiter neque eum a poena ordinaria immunitatis se, qui levi tantum ebrietate non privatur.

usu rationis oneratus occidit, docet Menoc' i. de Arbitrar. casu 326. n. 7. Interim non dubito, aliquando poenam minui posse, si ebrietas non quidem totaliter, notabiliter tamen, & majori ex parte usum rationis invertit, arg. l. omne delictum. 6. §. 7. vers. per vnum. ff. de Re militari.

Dico III. qui solitus est in ebrietate rixari, & alios cadere, tenetur hanc occasionem evitare, & a vino abstinere: quare si se inebriaverit, & aliquem occiderit, dicitur homicidium saltem indirecte, seu in causa voluntarium, & culpabile commisisse. Lel. de just. & jure. lib. 4. c. 3. n. 16. idemque saltem poena extraordinaria sive arbitraria puniatur, non tamen ordinaria: quia eo tempore, quo homicidium factum est, dolus propter nimiam ebrietatem & antecederet deliberata & directa occidendi voluntas ex supposito absuit.

Queritur. IV. Quid si plures in occisione alicujus intervenerint, & nesciatur, ex cuius percussione, aut vulnere occisus interierit.

¶ Si ex proposito plures ad occidendum aliquem concurrerint, omnes ordinaria homicidii poena puniuntur, licet unus tantum occiderit. Constitutio Carolina. 148. c. si quis dignum. 6. §. illi. h. t. si vero in rixa causa oborta plures. v. g. strictis gladiis adfuerint, vel plures percusserint, sed unus tantum lethale vulnus inflixerit, nesciatur verò quis, neque per tormenta, aut alias probationes veritas haberi possit, volunt communitè DD. tali casu propter incertitudinem nullum capite, sed omnes extraordinaria poena puniendos esse: quia omnes aliquo modo rei sunt, vel propter auxilium prælitum, vel quòd mortem non impederint. Clarus Lib. 5. sentent. §. homicidium. n. 38. Covar. in Relecti. Clement. si furiosus. h. t. parte. 2. §. 2. n. 5.

ENGLIN DECRET. LIB. V.

Queritur V. Quid juris, si vulneratus per aliquod tempus vixerit, & ideo dubitetur, an vulnus inflictum fuerit lethale an potius ex imperitia Medicorum, inordinata vita, vel alio morbo superveniente vulneratus decefferit?

¶ Judici incumbere, ut mature vel per se, vel per delegatum adhibitis peritis Medicis & Chirugis saltem duobus, si haberi possint, vulnus inspiciat, qui Medici & Chirurgi juramentum præstare debent, quòd suam opinionem sincerè edicere velint, ex quorum deinde Medicorum depositione, consideratis aliis quoque circumstantiis, iudex suam sententiam formabit. Constitutio Carolina. a. 147. Julius Clarus de loco. n. 43. ubi n. 44. ex Angelo & Gloss. in l. 11. C. de Emendatione servorum. refert. quòd vulneratus, qui ambulavit per triduum, vel qui vixit etiam in lecto decumbens ultra 40. dies, non præsumatur ex vulnere, sed aliis potius accidentibus interisse.

Queritur VI. Quà poenà sit afficiendus, qui aggressorem occidit, non servando moderamen inculpatæ tutelæ, cum ipsi fortassis in vitâ parcere potuisset?

¶ Quamvis nonnulli cum Bal. in d. l. 11. 32. Cod. de Emend. serv. putent ordinariâ poenâ afficiendum, eò quòd generaliter habens animum occidendi ordinariâ poenâ puniendus dicatur in l. 1. §. divus. 3. ff. Ad L. Cornel. de sicar. communiùs tamen receptum est, poenam esse mitigandam, & extraordinariam statuendam, eò quòd aggressor sibi imputare debeat damnum ex offensione alterius secutum, & ignoscendum aliquo modo sit in vaso & provocato, si non potuit in continentem justam iram temperare. arg. text. in l. si adulterium. 38. §. Imperat. res. 8. ff. de Adulter. ibi: *difficillimum est justum dolorem temperare, & idco poena est mitiganda &c.* Similis textus habetur in l. 1. §. ult. ff. Ad L. Cornel. de Sicar. in l. qui

Ggg ggg

cum

*cum. 14. §. si libertus. 6. ff. de Bonis liberi-
or. & docet Fach. Lib. 1. Controversiarum.
c. 32.*

*Queritur VII. Quæ sit pœna occidentis,
aut vulnerantis seipsum?*

- 33 *W.* De jure Canonico privatur sepulturâ
Ecclesiasticâ, dummodò constet, quòd ali-
quis sana mentis, & deliberatè se ipsum oc-
ciderit, adeòque in statu malo & peccati de-
cesserit, ut alibi de sepultura tradidimus.
De jure Civili occidentis se ipsum bona fi-
sco applicantur, si tamen duo concurrant. I.
Quòd id fecerit metu pœnæ promerita, non
ex impatientia carceris, tristitia, aut alia cau-
sa &c. II. Quòd jam priùs crimen commise-
rit habens annexam pœnam confiscationis,
ut læsæ Majestatis, hæresis &c. sicut habe-
tur in *l. ult. §. nem rescriptis. 2. ff. de Bo-
nis eorum &c.* & clarius in *Constitutione
Carolina. n. 135.* & tradit Fach. *loco supra
cit. q. 128. n. 77.* Quòd notandum contra
quosdam absolutè docentes bona occiden-
tis seipsum semper confiscari.

- 35 Porro si quis se tantùm vulneravit, præ-
fertim animo occidendi, videtur quidem
alicubi præter infamiam etiã pœnam capi-
tis statui, si scilicet ex merâ malitiã, non
ex impatientiã doloris, luctu aut aliã causã
fecerit. *l. si quis. 38. §. ult. ff. de Pœnis. l.
omne delictum. 6. §. qui se vulneravit.
7. ff. de Re militari.* magis tamen præcti-
cam credo opinionem, quam refert Farinae.
d. loc. n. 34. quòd vulnerans seipsum puniatur
pro arbitrio judicis extraordinariè, si-
cut vulnerans alterum.

*Queritur VIII. An & quatenus occisor,
vel vulnerator teneatur illis, quibus per ho-
miciidum, aut vulnus damnum dedit, com-
pensationem pecuniariam facere?*

- 36 *W.* Cum pœna, quam occisor, vel vul-
nerator in corpore sustinet, ad eum princi-
paliter finem infligatur, ut injuria Reipu-

blicæ & legibus illata vindicetur, aliusque
terror incutiat, idèò quantum ad læsum
dammificatum alia satisfactio præstari debet.

Unde I. In æstimationem damni veniunt
impensæ in Medicos & Chirugos, cum ge-
neraliter in curationem vulneris factæ sicut
de *Injur. l. quæ actione. 1. ff. Ad L. Ap-
p.*

II. Si vulneratus ejus conditionis sit, ut
quotidiano labore lucrum & victum quaerit,
quo lucro jam propter vulnus careat, cum
eo nomine compensatio faciendâ est. *l. ult. ff. De his, qui decesserunt, &
l. ult. ff. De his, qui decesserunt, &
deducendæ tamen sunt expensæ, quas vul-
neratus quaerendo lucrum fecisset, si in
pingendo tabulam debuisset colores & cetera
materialia emere, quia non est lucrum, quòd
deductis impensis. Pro labore vero in ma-
lestia corporis ex communiore sententiã ni-
hil deducendum est, quia operarius liberum
subit pro victu necessario & lucro talium la-
borem, licet (cum labor correspondere de-
beat mercedi aut lucro, si deduceret) pro
rumque nihil restitueretur, tamen inveniunt
vulnerator suo factò illud lucrum imputa-
visset, quòd sine dubio iniquum foret. *Lib. 2. c. 9. dub. 19.**

III. Homicida tenetur resarcire damnum
illis, qui ex homicidio per se, & directè lo-
duntur, hoc est illis, quibus defunctum ad
alimenta, vel rem aliam præstendam ex po-
testatè obligatus fuit, quã nunc propter mor-
tem ejus carere debent, prout sunt liberi,
parentes, & uxor, quibus jus petendi ali-
menta à defuncto competit. Item ex proba-
bili sententiã creditores, qui propter
suo debito defraudantur. Pro quanto tem-
pore debeat fieri æstimatio alimen-
torum, nisi in thesi certò determinari po-
test: forsitan enim occisus diu vixisset, for-
san naturaliter, vel alio casu brevi tempore
mortuus, idèò in qualibet hypothèsi con-
sideratis circumstantiis personarum, æstima-
tio

valetudinis, loci, & temporis iudex vel transactionem inter partes procurabit, vel per sententiam, quod sibi æquum videatur, restitui jubebit. Lessius *d. loc. dub. 20.* Quod si liberti aut uxor ex bonis occisi pinguem hereditatem acceperint, utique ipsis nihil restituendum est, cum ex occisione potius lucrum, quam damnum sentiant. Deinde plurimorum locorum est consuetudo, quod si homicidia fuerit affectus ultimo supplicio, nihil amplius ab ejus hæredibus petatur, quasi damnum vitæ penâ talionis satis compensatum censetur. Ubi tamen nulla esset talis consuetudo, de puncto Juris communiori sententia id non obtineret, juxta dicta.

IV. Licet de jure non sit aliqua restitutio facienda per modum pretii pro ipsa vita perdita, vel membro amisso, vel cicatrice manente, cum corpus liberi hominis nullam recipiat estimationem, ut expressè habetur *in d. lult. ff. De his, qui effuderint vel d. jecerint. & in l. 3 ff. Si quadrupes pauperiem &c.* nihilominus ob injuriam illatam & dolorem perpeßum poterit iudex reum in aliquam quantitatem pecuniæ condemnare, eamque læso applicare.

Similiter V. Quamvis communiter sentiant DD. quod non teneatur occisor pro animâ defuncti ex justiciâ preces, vel alia pia opera offerre; tùm quod res diversi ordinis & generis non veniant in commutationem, adeoque nec res spiritualis pro amissâ re temporali & vitâ; tùm quod incertum sit, an occisus in tali statu decesserit, ut piis operibus viventium egeat, vel juvari possit: recte tamen facturum Confessarum si in foro penitentiali homicidam pro majori satisfactione ad talia opera pia pro anima defuncti obliget, docet Layman. *in Theolog. moral. de Injuria Lesione corporis. c. 6. sub. n. 2.*

VI. Etiam tunc cicatricis aut deformitatis compensatio facienda est, si contingat in

fæmina, quæ propterea difficilius nubat, nisi dote aucta, talis enim fæmina verè damnum patitur pretio æstimabile.

VII. Etiam ille ad restitutionem hæc-⁴³ nus recensito modo tenetur, qui invasorem occidit, vel mutilavit non servato moderamine inculpatæ tutelæ, cui scilicet sine occisione vel mutilatione parcere potuisset contra sui periculum, ut præcedenti §. diximus, quem tamen aliqui valde probabiliter non in totum damnum, sed juxta proportionem injusti excessûs condemnant; si verò occisor non fuerit insperato invasus, sed expressè ad fatale duellum provocatus ab occiso, cum communiter DD. à restitutione excusant, quamvis duellando & occidendo peccaverit, quia occisus per provocationem intelligitur ipsi dedisse potestatem inferendi damnum, quatenus potuerit. Laym. & Less. *cit. locis & pluribus ibidem allegatis.*

Cæterum si homicidium non sit dolo, sed culpa commissum, qualis tunc culpa ad restitutionem sufficiat, & si occisor fuerit mortuus antequam in judicium vocatus, an tunc hæres ejus ad compensationem damni teneatur, inferius *in Tit. 30. de Injuriis & damno dato* dicemus:

§. III.

De Irregularitate, quæ contrahitur ex homicidio, vel mutilatione.

- 44. Quid sit irregularitas?
- 45. Quare ex homicidio oritur irregularitas?
- 46. Esi originem habeat ex iure divino Vet. Testamenti, tamen in novo est tantum iuris Ecclesiastici.
- 47. Nunquam incurritur irregularitas, nisi ubi in iure expressum est.
- 48. Dans operam relicta probabiliter non incurrit irregularitatem, nisi ex culpa lata.
- 49. Reprobatur quorundam scriptulus circa periculum irregularitatis in levandis ægri.
- 50. Quando illicito rei operam danti ad irregularitatem impuatur homicidium præter intentionem secutum?

51. Mutilatio in materia irregularitatis debet strictè accipi pro amputatione membri.

52. Quid nomine membri hic significetur?

23. Mutilans seipsum etiam in minima parte irregularis fit.

54. An vulnerans incurrat irregularitatem, si vulneratus ex alio accidente sit mortuus?

55. Qui occidit ad defensionem necessariam suæ vel alterius vite non fit irregularis.

56. Quid dicendum si ad defensionem bonorum occiderit?

57. Pugnantes in bello injusto sunt irregulares, etsi neminem occiderint.

58. In bello iusto tantum ii, qui propriam manum occiderint vel mutilaverint.

59. Qui contra Invasores Reipubl. necessitate coacti pugnant, irregulares non sunt.

60. Clerici adhorrentes ad pugnandum in bello iusto irregulares non sunt.

61. Iudices & alii cooperantes ad iudicium sanguinis sunt irregulares: non autem nudi spectantes.

62. Clerici sine metu irregularitatis civiliter agere possunt contra suos malefactores: cum protestatione tamen.

63. Clerici, qui habent jurisdictionem criminalem per alios sine irregularitate exercere possunt: & per se etiam majorem poenam in minorem commutare.

64. Episcopi dispensare non possunt in irregularitate ex homicidio voluntario, etiam occulto, proveniente, aut aliis ad iudicium jam deducto. Bene in mutilatione & homicidio tantum culpabili.

44. **I**rregularitas hoc loco nihil aliud est, quam inhabilitas, sive impedimentum ad Ordines Ecclesiasticos suscipiendos, vel susceptos exequendos. Dicta est *irregularitas*, quasi *exceptio à regula*: cum enim omnes regulariter SS. Ordines suscipere possint, ideo qui specialiter excipiuntur & prohibentur, *irregulares* nominantur.

45. Causa hujus *irregularitatis*, quæ oritur ex homicidio, vel mutilatione, non est, tantum poena delicti, sed *defectus mansuetudinis & lenitatis*: indecens enim videtur, ut qui alienum sanguinem fuderint, Christi mitissimi proprium sanguinem pro nobis effundentis personam in Altari repræsentent,

hostiam immaculatam: & incruentam Deo Patri offerentes. Unde fit, quod hæc irregularitas non tantum ex homicidio dolo vel lata culpa, sed levi, imò nonnunquam sine consilio contrahatur, ut mox declarabimus.

Porro hæc *irregularitas* originem suam dem habet ex Jure Divino Vet. Testamenti ubi Deus noluit acceptare adificationem templi, & Sacrificationem à Rege Davide, eò quod multum sanguinem effudisset, & plurima bella bellasset, sed à filio suo Salomone quietissimo, sicut *Lib. 1. Paralip. 22.* dicitur. Verum quia illæ leges ceremoniales Veteris Testamenti tanquam umbra & præfiguratio Novi Testamenti per adventum Christi expirarunt. *cap. 1. ult. ult. de Purific. post Parium.* ideo illa irregularitas, & si quæ alia ex caeremoniis veteribus non per Christum ipsum, sed per Pontifices in Ecclesia receptæ sint, non amplius ex lege Divina, sed Ecclesiastica tantum & humana obligare censentur. Ex quo ulterius sequitur, quod sicut in aliis legibus Ecclesiasticis Pontifex potest declarare, dispensare, vel relaxare, ita etiam in hac lege irregularitatis. Illud quoque advertendum est, in tali casu incurri irregularitatem, nec per defensionem, aut interpretationem in dubitandam esse, nisi quatenus in Canonibus expressum habetur. *c. 18. de Sent. excommunicat. in 6.* His igitur fundamētis præmissis circa speciales casus

Queritur I. An ex omni prorsus homicidio vel mutilatione quomodocumque contingente inducatur irregularitas? *no.* Non esse dubium, quin ex occasione directe voluntaria & dolo commissa irregularitas sequitur. At verò si absque dolo ex facto dolo, prater intentionem eveniat homicidium vel mutilatio, distingui solet, an occidens vel mutilans dederit operam rei licite, an rei illicitæ? Si licita rei operam dederit, non

probabilis sententia videtur, quam tradit Paulus Laym. loco supra cit. c. 10. n. 4. cum alius ibid. quod secutum homicidium, vel mutilatio non aliter imputetur ad irregularitatem, quam si occidens, vel mutilans culpam latam commiserit, id est, in præcavendo aliquo periculo eam diligentiam adhibere neglexerit, quam communiter omnes boni homines adhibere solent, etsi alii putent etiam culpâ levi in tali casu contrahi irregularitatem. Ratio verò assignari potest, quòd cum hoc casu circa culpam ad irregularitatem requisitam aliquid in specie in jure expressum non habeatur, idèò irregularitas tanquam aliquid odiosum & pœnale, ac impedimentum à SS. Ordinibus, potius restringenda, quam interpretatione extendenda sit. *Concl. c. odia. 15. de R. J. in 6.* Exempla pro ista parte habentur in c. dilectus. 13. cum tribus segg. h. t. qua ibi videri poterunt. Præsertim autem reprobandus est quorundam scrupulus, qui vulnerato vel ægro subvenire recusant levando, ne si fortassis inter eorum manus expiret, ipsi accelerasse mortem & propterea irregulares censentur: si enim irregularitas oritur ex lenitatis defectu, sanè ex ejus contrario, scilicet ipsa lenitate actus misericordie & charitatis Christiane oriri non potest. Nec est verisimile, quòd Pontifices voluerint per introductam irregularitatem tollere charitatem.

Si rei illicitæ opera data sit, hoc est, factum, ex quo mors alicujus præter intentionem secuta est, ex se fuerit illicitum, & prohibatum agenti, commune habetur dictum, quòd danti operam rei illicitæ imputentur, que sequuntur, licet diligentiam habuerint in præcavendo damno, sicut notatur in summario super c. continebatur. 8. c. suscipimus. 10. c. tuanus. 10. h. t. Verum etiam istud dictum explicat Cov. in Relict. Clement. si furiosus. parte 2. §. 4. n. 10. ut

homicidium casuale danti operam rei illicitæ tunc ad irregularitatem imputandum sit, quando actus ille illicitus ex sua natura est ordinatus vel periculosus ad læsionem alterius, atque ex eo si non semper, saltem frequentèr soleat homicidium, vel mutilatio consequi: veluti si quis jaculetur, aut deiciat gravia pondera in locum, per quem passim homines transire solent, si imperitus chirurgiam, vel medicinam exerceat spe lucri, & per modum professionis ordinariæ (secus putarem, si quis in casu necessitatis extremæ & in defectu peritorum ex misericordia medicamentum, quod putavit expedire, adhibuerit) imperitia enim culpæ annumeratur in his, qui artem aliquam profitentur. §. 7. c. ibi DD. Instit. de L. Aquil. Econtra si actus ex alio fine fuerit illicitus, non inducitur irregularitas, si per accidens & casualiter contingat homicidium (nisi alio modo agens in culpa saltem levi fuerit.) Unde non erit irregularis, qui gladium furto ablatum alteri bono animo donat, si donatarius ex postfacto illo gladio aliquem occidat, vel si Clericus, de quo exemplum ponitur in c. dilectus. 13. h. t. domi suæ arrestatus contra præceptum judicis foras equitaret, & equus effrenis factus aliquem obviantem occideret.

Quæritur II. Quid veniat nomine mutilationis? Cum in ordine ad irregularitatem passim in Jure homicidio annumeretur mutilatio, ut in c. 1. de Clericis pugnabit. c. ult. h. t. in 6. c. Clement. un. eod. tit. Idèò sciendum est, ex communi DD. interpretatione hunc terminum mutilare in materia pœnali esse propriè & strictè accipiendum, ut significet totalem membri amputationem, sicut colligitur ex c. Clericis. 5. Ne Clerici vel Monachi &c. c. in Archiepiscopatu. 4. de Raptor. Et propterea non sufficiat ad irregularitatem, si quis tantum alteram vulneraverit, aut membrum inutile

Ggg ggg 3 red-

reddiderit. Præterea plures docent cum Sylvest. *in verbo Homicidium. §. 10. n. 4.* & Coy. *in Relect. Clement. si furis. h. t. par. 3. in princ. n. 8.* Quod nomine membri intelligi debeat totum organum, siue corporis pars aliqua principalis peculiarem in corpore functionem obtinens, ut manus, pes, oculus &c. & proinde excusari posse ab irregularitate, qui alteri tantum unum digitum, & ita tantum partem membri, vel auriculæ cartilaginem absciderit. Addit tamen Sylvest. *d. l. c.* aliquam exceptionem, quod scilicet per vulnerationem, debilitationem, aut digiti abscissionem, tunc quasi jure talionis aliquis fiat irregularis, si alter propterea inhabilis ad Ordines redditus sit, ut quia notabiliter deformatus est, vel pollicem aut indicem amisit: sed non exponit hujus exceptionis speciale & expressum Juris fundamentum. Illud certius est, quod mutilans seipsum ex iracundia vel impatientia irregularis fiat, in quacunque parte corporis seipsum mutilaverit, ut ex claris Juris textibus diximus *in Lib. I. in Tit. de Corpore vitiat. ordinandis, vel non*: quia major est deformitas & magis infamis actio in vulneratione sui, quam alterius.

52 *Quæritur III.* quid si vulneratus fuerit mortuus, non quidem immediatè ex vulnere, sed vel ex imperitia medicorum vel morbo, aut alio casu superveniente, an tunc saltem vulnerans censetur irregularis? *¶* Si mors secuta sit occasione vulneris, quamvis non immediatè ex vulnere, ut quia febris, aut inflammatio supervenit, quam imperiti Medici curare non potuerunt, vulnerans erit irregularis: danti enim operam rei illicitæ imputantur, quæ sequuntur. *c. de cetero. r. & c. ad audientiam. 12. h. t.* Si verò mors contigerit prorsus à causa extrinseca, veluti si etiam lethaliter vulneratum alius omninò occiderit, vel si vulnus fuit levissimum, &

nullo modo periculosum; Medius non vel ipse æger nò civum medicamentum adhibuerit, his & similibus casibus vulnere nullam contrahet irregularitatem *d. l. ad audientiam. in fine.*

Quæritur IV. An homicidium ob defensionem corporis, vel rerum suarum commissum inducat irregularitatem? *¶* Certum esse, quòd in vasus ab altero, cui immenstæ periculum, si invalorem mutilet, volondat, nò fiat aliter irregularis, quam si multo rament inculpatæ tutelæ excellat, quam ad defensionem necessarium fuerit. *Clement. un. h. t. idemque dicendum cum Cov. in Relectioe ejusdem Clement. par. 3. h. t. un. n. 5.* & Barb. *de Officio Episcopi. c. 1. §. 1. n. 10.* De illo, qui ob defensionem sui proximi ejus aggressorem servato munitamine occiderit, cum ad talem defensionem quandoque ex charitate, quandoque ex justitia obligetur juxta superius dictum *§. 1. q. 6.*

Verum non æquè expeditum est, an irregularitatem incurrat, qui ad defensionem bonorum raptorem occidit?

Etenim de jure antiquo affirmativè certa fuit propter textum *in c. si sepe. 10. in c. significasti. 18. & c. petrus. 2. q. 1.* & cum in *d. Clement.* tantum ille excusetur, qui mortem aliter vitare non valens occidit aut mutilat adversarium, non videtur habere locum hic vulgatum: *¶* ma, quòd exceptio sit met regulam in c. bus non exceptis, & consequenter esse regularem, quicumque vel relinquendo vel potuisset mortem evitare, ut notat *Cov. ibidem, & in allegariis capitulis.*

Nec obstat, quòd homicidium sine causa commissum excuset ab irregularitate, si autem homicidium ob defensionem quandoque sit licitum, adeoque sine culpa per ea, quæ diximus in *§. 1. q. 7.* quia reus

ENGEL

deri potest tantum homicidium casuale, quod est sine culpa, & prae intentionem excusare ab irregularitate, non autem homicidium, etsi licitum, ex intentione commissum, sicut in Iudice ferente sententiam sanguinis paulo post dicemus.

Quare ipse puto eandem sententiam affirmativam esse hodie etiam tutiorem cum iis, quos allegat, & sequitur Paulus Laym. in *Theolog. Morali. de Injusta lesione corporis. c. 9. num. 3.* ubi ex Nav. refert ita de Ilyo Curiae Romanae servari. Videri tamen poterunt pro contraria sententia Covar. d. 9. m. num. 6. & Castro de *L. penali. lib. 2. cap. 14.* quorum sententia non destituitur omni probabilitate eo saltem casu, quo delictum fuit mixta rei & persona, & agebatur de magna quantitate bonorum ad sustentationem sui & suorum necessaria: cum enim bona secundum sanguis & vita hominis dicuntur per Gloss. in *l. advocatos. 2. Cod. de Advocatis diversorum.* Ideo sicut in conservatione vitae, ita etiam bonorum videtur *Clement. un. b. t.* ut potest in re favorabili, interpretationem recipere posse.

Queritur V. an & quando Milites censentur irregulares? *xy.* Quamvis in *cap. 1. & 4. dist. 51.* generaliter Milites à SS. Ordinibus prohibeantur, nihilominus sequens interpretatio recepta est. Et

Dicendum I. milites pugnantes in bello multo ex quo caedes factae sunt, fieri irregulares, licet ipsi propria manu neminem occiderint, idemque est, quoties etiam extra bellum plures concurrunt consilio, vel auxilio ad minus hominis occisionem, qui omnes irregulares fiunt, quamvis unus tantum occiderit. *c. sicut deo. num. 6. §. ult. b. t. c. quod in dubio. 5. de Paris.*

Dicendum II. qui in bello iusto pugnant liberè & spontè, gratis vel pro stipendio: nec denum irregulares fieri, si aliquem

propria manu occiderint, vel mutilarint (vulneratio autem non sufficit iuxta dicta superius. *g. 2.*) licet fortassis ex postfacto in periculo vitae constituti id fecerint; quia *Clement. un. b. t.* tantum illos excipit, qui mortem evitare non valentes occidunt; tales autem potuissent evitare non dando nomen militiae: unde liberè censentur se periculo homicidii exposuisse, atque ideo perfectè lenitate carere.

Quò si dubitent, an in tumultu bellico aliquem occiderint, & pro parte affirmativa sint verisimiles conjecturae; in tali dubio tutior via tenenda est, & ab Ordinibus usque ad dispensationem abstinendum. *cap. peritio. 24. b. t.* Si verò leve tantum sit dubium, videtur melior esse conditio possidentis jus accipiendi Ordines.

Dicendum III. qui contra invasores Reipublicae vel civitatis necessitate coacti pugnant, cum sint in periculo vitae, irregulares non fiunt, quamvis occidant. *arg. sepe d. Clement. un. b. t.* Non obstat *d. c. peritio. b. t.* quia explicari potest de Clericis sine necessitate pugnantibus, quando potuisset locus defendi per Laicos.

Dicendum IV. Clericos non fieri irregulares, qui in bello iusto hortantur, & invitant milites ad fortiter pugnandum, quamvis multae caedes fiant, teste Barb. in *d. c. peritio. n. 2.* *arg. cap. iur. 7. c. omni timore, &c. hortatur. 10. causa 23. q. 8.*

Queritur VI. an etiam ob homicidium publicae auctoritate factum contrahatur irregularitas? Resp. ex communi & recepta DD. sententia irregulares fieri Iudices, Assessores, Accusatores, tabelliones, dictantes publicantes sententiam, aut litteras, executionem homicidii, vel mutilationes continentes, & generaliter alios ad executionem, huiusmodi juvantes (non verò spectantes, qui ad mortem alterij nec directè nec in-

directè

directè cooperantur.) Textus & DD. c. Clericus. 5. & c. sententia. 9. Ne Clerici vel Monachi. & c. Nav. in Manuali. c. 27. n. 212.

62. Notabile tamen est, quòd etiam Clerici sine metu irregularitatis possint agere civiliter contra suos malefactores ad compensationem damni, vel restitutionem rei ablatae cum protestatione, quòd hoc non faciant ad poenam seu vindictam, quamvis deinde Judex ex officio poenam sanguinis irroget, ne detur malis hominibus occasio res Clericorum liberè depraedandi, si scirent, se ab iisdem propter metum irregularitatis accusari non posse, sicut expresse habetur, in c. 2. h.
63. t. in 6. Item Clerici, qui simul sunt domini, & Principes temporales, non possunt quidem ipsi personaliter dignoscere & judicare in causa sanguinis, possunt tamen easdem causas alijs suis officialibus delegare, & in genere jubere, ut fiat justitia. c. 7. Ne Clerici vel Monachi. in 6. poenas quoque à suis Judicibus statutas moderari possunt, & v. g. rotam pro merito poenam gladij dictare: quia haec non est condemnatio ad mortem (quae jam antea à Judicibus saecularibus supponitur facta) sed remissio & actus misericordiae.

Queritur ultimo, quis possit in hac irregularitate dispensare? Resp. Ordinariè dispensationem in Jure competere summo Pontifici, qui solus est super Jus. *Clemens. ne Romani. 2. in princip. de Electione.* Interim hodie in Concil. Trid. sess. 24. de Reform. c. 6. datam esse potestatem Episcopis dispensandi in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus, excepto homicidio voluntario occulto, & alijs deductis ad forum contentiosum, id est, de quibus in judicio litigare ceptum est. Unde, si irregularitas proveniat non ex homicidio, sed ex mutilatione tantum, quamvis voluntaria, vel ex homicidio culpabili, non tamen voluntario, vel si modus in defensi-

one excessus sit, dispensare poterit Episcopus, dummodo factum non sit deducendum ad forum contentiosum, & occultum sit. Potest autem dici occultum, quòd non est notatum, nec est ejus prophanandi periculum, quamvis unus vel alter sciat, vel quatenus aliquando deductum sit ad forum contentiosum, si ex post facto reus accusatus, & defectum probationum tanquam innocens absolutus sit. Videatur Barb. in *Collect. 6. netis ad dist. c. 6. Trid.*

TITULUS XIII. De Torneamentis.

SUMMARIUM.

1. Torneamenta quid sint & unde dicta.
2. Prohibitio & poena eorumdem, & torneamentum in excrav. un. h. t. Joani. XIII.
3. Prohibentur etiam agitationes bestiarum propter vitæ periculum.
4. Qui pro mercede cum bestijs dimicant, non sunt in Torneamento.

Torneamentum teste Sphelto in verbo, Torneamentum, secundum vulgare Italicum dictum est a circum & regressione pugilum, unde torneamentum appellat Pontifex in c. 1. h. t. mandatum vel ferias, in quibus milites ex conductu venire solent, & ad ostentationem virtutum earum temerè congedi.

Porro quia ex istis torneamentis morum hominum & animarum pericula sepe provenire solent, ideò non immeritò prohibentur tam de Jure Civili in *lun. C. de Gladiatore.* quam de Jure Canonico in d. c. 1. sub poena privationis ecclesiasticae separatae, si quis ex pugnantibus in tali torneamento decesserit. Imò Clemens V. in quadam sua Constitutione contra torneamenta instituit, & eis favorem, auxilium, aut consensum praestantes, sententiam excommunicationis reservatæ & interdicti